

Висновки

Таким чином, запропонований методичний підхід дозволяє процес проектування організаційних структур управління зорієнтувати на людський ресурс підприємства. Спроектвана за таких умов структура буде ефективною та раціональною оскільки дозволить кожному співробітнику зайняти ту посаду, специфіка функціональних обов'язків якої найбільше відповідає його професійним якостям та психологічному стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мартиненко М.М. Технологія менеджменту. –К.: МП «Леся», 1997. –800 с.
2. Глиненко Л.К., Лужко Є.В. Проектування організаційних структур управління. –К.: Нора- Друк, 2005. –728 с.
3. Назарова Г.В. Організаційні структури управління корпораціями. –Харків: Вид. ХДЕУ, 2004. – 408 с.

Надійшла 25.06.2010

УДК 330

**ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У
ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ**

А.Г. ЖАРІНОВА

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті викладено результати досліджень щодо визначення та обґрунтування феномену інституту інтелектуальної власності в глобальному вимірі, доведено, що на сьогодиньньому етапі розвитку, головним виробничим ресурсом є інформація, а роль вирішального чинника виробництва — знання та творчість

Питання про інтелектуальну власність в економічній науці не нове, а в більш конкретній постановці, як питання про структуру інтелектуальної діяльності, інновації, інтелектуальний капітал, інтелектуальне суспільство взагалі є традиційним у сучасній політекономії, соціології, праві, менеджменті. В умовах трансформаційної економіки основним джерелом соціально-економічного поступу стає сукупність знань, об'єктивованих у інтелектуальному капіталі, головною передумовою та результатом застосування якого є інтелектуальна власність. Саме вони забезпечують конкурентоздатність товарів та послуг і стають таким чином вирішальним фактором економічного розвитку в ХХІ столітті.

Об'єкти та методи дослідження

Протягом минулого століття в основному було вирішено питання про можливості та межі правової охорони та захисту інтелектуальної власності. Останніми десятиріччями спостерігається чітка тенденція переносу акцентів з питань правової охорони інтелектуальної власності на економічні, а останнім часом — на питання інституціоналізації інтелектуальної власності.

Для України необхідність регуляторної політики в сфері інтелектуальної власності є вельми актуальною, оскільки, з одного боку, країна проголосила інноваційний шлях розвитку економіки,

підґрунтям якого є інтелектуальна власність, а з іншого — висунення завдань до вступу до ЄС, що неминуче приведе до загострення конкуренції на ринку інтелектуальних товарів і послуг.

Метою статті є дослідження інституту інтелектуальної власності в глобальному вимірі.

Основні результати дослідження

Термін «глобалізація» виник для характеристики транснаціонального функціонування економіки й інформації, що, різко наростаючи в останні десятиліття, зробили прозорими для інтелектуальних систем національно-державні кордони і забезпечили перевагу тим, хто адаптувався до технологічно-інформаційної революції. Ще в 1982 році Дж. Несбіт визначив десять нових глобальних тенденцій: перехід від індустріального суспільства до інформаційного, від розвитку техніки до високих технологій, від національної економіки до світової, від короткострокових завдань до довгострокових, від централізації до децентралізації, від інституційної допомоги до самопомоги, від представницької демократії до безпосередньої, від ієрархії до мереж, від Півночі до Півдня, від альтернативного вибору «або/або» до розмаїття вибору [9, с.120]. Цим описом підкреслюються головні тенденції глобалізації. З винаходом комп'ютера й Інтернету і введенням їх в економіку всі операції неймовірно прискорилися і змінилися якісно, а не тільки кількісно.

Виникла відкритість інформації, істотно знизилися інформаційні витрати. Тим самим зроблено могутній поштовх розвитку інтелектуальної економіки, наступний після промислової революції і масового виробництва.

Економічна глобалізація є продовженням і розвитком вікового процесу інтернаціоналізації господарського життя, знаменуючи собою його перехід у якісно нову стадію. Питання про ступінь завершеності цього переходу залишився відкритим. З одного боку сучасне світове господарство можна характеризувати як відкриту інтернаціоналізовану економіку, що дуже відрізняється від глобальної економіки. Суть розходжень у тім, де приймаються основні рішення — усередині національних господарських комплексів чи на наднаціональному рівні.

Стрімкий розвиток інтелектуального виробництва у ХХ столітті, перетворення науки у виробничу силу надали якісно нового значення інтелектуальній власності як фактору виробництва й визначили початок розвитку інтелектуального типу економіки, в якій творчій потенціал науки перетворився на практичний інструмент. Зазначимо, що з ускладненням управлінських завдань у виробництві на перший план почав висуватися й інший різновид знань — управлінська інформація. Із зростанням значення чинника часу у виробничих процесах необхідною стає наявність інформації про поточний стан виробництва, перспективні можливості розвитку виробничого і невиробничого споживання тощо.

Значущість інформації, втіленої у соціальний контекст, переробленої у відповідності із здібностями індивіда, тобто персоналізованої, — є вирішальною для розвитку сучасного виробництва та суспільства. Необхідні для виробництва знання зростають експоненціально в порівнянні зі зростанням обсягу самого виробництва. Таким чином, інтелект набуває статусу, рівнозначного із статусом трудового, капітального, природного та підприємницького чинників. Саме з визначенням інформації, знань та творчості як фактора виробництва з'явилися реальні можливості подолання відносної обмеженості природних ресурсів. Почали з'являтися контури принципово нової економіки, яка спирається на широке використання інтелектуальних ресурсів.

Вісь економічних процесів усе більше зміщується у бік виробництва і розподілу нефізичних продуктів — об'єктів інтелектуальної власності. Мова йде про появу і розвиток не стільки нових галузей, скільки власне економічних процесів, заснованих на принципово нових закономірностях, породжених прогресуючою інтелектуалізацією економіки. У результаті, на ринку виступає вже не власне товар у чистому вигляді, а комбінований пакет товарів, послуг та інформації як результат реалізації інтелектуальних здібностей індивіда.

Інтелектуальні ресурси визначають обов'язкове існування комунікативного процесу між людьми (інтелектуальної комунікації). Завдяки комунікаціям індивідуальні розумові процеси стають масовим колективним процесом накопичення і переробки інформації з наступним її застосуванням на практиці.

Інтелектуальне суспільство, що формується на сьогодні, дозволяє виділити деякі вихідні його ознаки [9, с.117]:

- перетворення науки й освітніх систем у головний інститут інтелектуального суспільства;
- значне поширення інформаційної технології у виробництві, у галузі освіти, науки;
- наявність розгалуженої мережі різноманітних банків даних, у тому числі і банків даних суспільного користування;
- розвиток ринку інтелектуальної власності;
- вільна циркуляція інформації в суспільстві, як наслідок цього – виникнення нових форм демократії — «демократія участі і консенсусу»;
- визнання інформації як стратегічного ресурсу, а знань та творчості – як визначального чинника, що спроможні забезпечити інноваційне зростання національної економіки і гідне місце країни у світовому співтоваристві;
- формування структури економіки, системний виробничий епіцентр якої поступово зміщується від сфери послуг до інформаційного сектора, що пронизує всі інші складові економіки до його центрального інтелектуального сегмента — виробництва знань.

Економіка інтелектуальних продуктів і послуг є особливим сегментом, інтегрованим у загальну структуру національної економіки. Інтелектуальна економіка містить у собі такі процеси або підрозділи:

- процес створення нової інформації — знань, що носить здебільшого характер індивідуалізованої діяльності;
- втілення нової інформації в конкретних продуктах або послугах;
- процес тиражування продуктів і послуг, що містять нову інформацію.

Саме в цих підрозділах зосереджені найбільш творчі елементи людських ресурсів.

Процеси інтелектуалізації, що відбуваються як в окремих країнах, так і в усьому світі, не можуть не позначитися в цілому на стані сучасного світового господарства, де на сьогодні виникає безліч явищ, пов'язаних з інформаційною революцією. Принципово змінюється економічне середовище, що виявляється в:

- інтернаціоналізації інформаційного поля;
- розшаруванні світового господарства на три головні групи країн:
- країни з інтелектуальною економікою (найбільш розвинуті країни світу);

- країни з індустріальною економікою з достатнім інтелектуальним потенціалом для засвоєння та включення в національну економічну систему продуктів інтелектуальної діяльності глобального рівня (наприклад, Україна);
- країни з традиційною економікою.

Матеріальною інфраструктурою інтелектуальної економіки є, насамперед, інформаційно-комунікаційні мережі, засновані на поєднанні телекомунікаційних і комп'ютерних мереж, що згодом трансформувалися в глобальну мережу єдиного інформаційного обслуговування з цифровою передачею інформації. Системи цифрової передачі інформації привели до єдиного стандарту всі різновиди переданої інформації й створили основи для розвитку єдиної, інтегрованої системи передачі інформації. У результаті у світі виникли численні потоки різноманітної інформації (transborder data flows), що здійснюються головним чином через канали транснаціональних корпорацій (ТНК) [4, с.17].

Провідне місце у світовому господарстві посідає група країн, що володіють розвиненим апаратом нової інтелектуальної економіки. Ця група країн:

- стає джерелом, утримувачем і власником інтелектуальних ресурсів, виробником інформаційних технологій, продуцентом культурних і соціально-гуманітарних цінностей;
- формує і розвиває потужні міжнародні об'єднання-консорціуми, основу яких складає кооперація у фінансовій, технологічній і інших сферах;
- визначає правила й умови конкурентної боротьби, що стають, по суті, законами економічної поведінки для усього світу;
- визначає особливий характер сучасної конкурентної боротьби, детермінованої швидкістю протікання економічних процесів і швидкістю реагування надії конкурента. роль відіграє фінансова сфера.

Зараз світовий ринок інтелектуальної продукції оцінюється у \$2.5–3 трлн і розвивається високими темпами: протягом останніх 15 років загальний обсяг продажів зріс більш ніж у п'ять разів. Домінуючі позиції (дві третини виробництва і торгівлі) на ринку утримують країни "великої сімки", у т.ч. США – понад 20 %, Японія – 12–14 %, Німеччина – понад 10%. Частка вітчизняної інтелектоміської продукції на ньому становить близько 0,01 %, що не відповідає як науково-технічному потенціалу України, так і провідним тенденціям розвитку сучасної економіки.

За головними показниками інтелектуальної економіки (один з них – індекс конкурентоспроможності) Україна сьогодні відчутно відстає не лише від розвинутих, але й від сусідніх країн. Дослідження засвідчують, що головними агрегованими факторами, що впливають на економічний розвиток будь-якої країни, є: технології, суспільні інституції та макроекономічне середовище.

У 2010 р. Загальний індекс конкурентоспроможності ВЕФ був визначений для 102 країн, до яких увійшла і Україна.

За Індексом готовності до функціонування у глобальних мережах (ІГФГМ), який розробляють фахівці Всесвітнього економічного форуму в Давосі, Україна посідає 78 місце серед 102 країн; зведений індекс України є низьким і становить 2,96 – ледь більше половини величини індексу країни-лідера — США.

Привертає увагу та обставина, що найгіршими є позиції України за індексами стану середовища (93 позиція; 2,53 проти 5,17 у країни-лідера – США) та індексом використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) – 85 позиція; 2,26 проти 5,39 країни-лідера – США. При цьому, Україна має найгірші показники за такими субіндексами стану середовища ІКТ, як політичне та регуляторне середовище (98 позиція; 2,84 проти 5,74 країни-лідера – Фінляндії) і стан інфраструктури (82 позиція; 2,29, проти 5,61 країни-лідера — Ісландії). До речі, за цим показником Україна раніше мала відносно кращу позицію. За субіндексом стану ринкового середовища – 66 позиція.

Найкращу (58) позицію Україна посідає за індексом готовності ІКТ (4,08 проти 6,07 країни-лідери Фінляндії) [6, 7].

Загалом, статистичні дані свідчать про явно недовикористаний потенціал високотехнологічного розвитку України, що є результатом дії комплексу чинників. Очевидно, що одним із найважливіших з них є недосконалість системи охорони інтелектуальної власності. Структурі охорони інтелектуальної власності притаманний серйозний дисбаланс: у відносно розвинутій системі патентування недорозвинутими є елементи, що забезпечують комерціалізацію запатентованих досягнень. За несприятливого для іноземного інвестування клімату, це прямо призводить до негативних показників у галузі розвитку високотехнологічного експорту.

Висновки

Основним ресурсом інтелектуального розвитку є нове знання, що стає економічним ресурсом після того, як буде перетворене у форму інновацій, тобто комерціалізованого знання, сприйнятого ринком. Результати конкуренції за інтелектуальні ресурси виявили найбільш ефективні моделі організації продукування знань, досягнення яких у поєднанні з реальним капіталом, дають підстави для висновку про пірамідальний характер розподілу національного та світового інтелектуального потенціалу.

Кожному рівню піраміди притаманна своя модель інституціональної побудови інтелектуальної діяльності, що суттєво відрізняються між собою за низкою критеріїв. Ці моделі не є сталими, їм притаманні швидкі інституціональні зміни у відповідності до трансформаційних зрушень.

Витоки сучасної інституційної структури інтелектуального потенціалу закладалися в плановій економічній системі, що ускладнило його пристосування до ринкових умов. При цьому невирішеними проблемами інституціоналізації інтелектуальної власності залишаються інституційно-ієрархічна система організації та фінансування досліджень, розповсюдження результатів досліджень і розробок через інституційні канали. Орієнтуючись на відомі зразки інтелектуальних систем у світі, перспективні напрями розвитку інтелектуальної полягають у переорієнтації цільових установок наукової діяльності на практичне застосування її результатів, узгодженні інтересів наукової спільноти, держави та бізнесу; переході до проектного фінансування досліджень і розробок з комбінацією джерел фінансування.

— До позитивів розвитку системи державного регулювання інтелектуальної власності в Україні слід віднести поетапне розширення сфери її регулюючої дії; зростаючу адаптацію до міжнародних норм регулювання; посилення концентрації на тих об'єктах охорони, що зазнають найбільшого впливу новітніх технологій; запровадження комплексного підходу до вирішення існуючих проблем. На цій основі відбувається прогресуючий процес внутрішньої диверсифікації та якісного вдосконалення управління інтелектуальною власністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал : [пер. с англ.] / Э. Брукинг ; под ред. Л. Н. Ковалик. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
2. Knowledge in Organizations. Prusak L. (Ed.) — Butterworth-Heinemann, Newton, MA, USA, 1997.
3. Nahapiet J., Ghoshal S. Social Capital, Intellectual Capital and the Organizational Advantage // Academy of Management Review, Vol. 23, No. 2, 2008.
4. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження — Львів: Світ, 2001. — 416 с.
5. Мэггс П. Б., Сергеев А. П. Интеллектуальная собственность. — М.: Юрист, 2004. — 396 с.
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник. — К.: Державний комітет статистики України. — 2009.
7. Научные основы идентификации и использования общественно-функциональных инноваций / под ред. П. Г. Никитенко. – Минск : Право и экономика, 2004. – 399 с.
8. Олійник О. Інноваційна діяльність та охорона інтелектуальної власності в Україні // Економіка і прогнозування. — 2008. — № 2. — С. 60—75.
9. Основы интеллектуальной собственности. — К.: КНТ, 2003. — 440 с.
10. Чухно А. А. Интеллектуальный капитал: суть, формы і закономірності розвитку // Економіка України. — 2008. — № 12. — С. 48—55.

Надійшла 14.09.2010

УДК 005.21

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У МЕНЕДЖМЕНТІ

І.А. КЮСЕВА

Київський національний університет технологій та дизайну

Розглянуто доцільність використання компетентнісного підходу в сфері управління персоналом. Визначено поняття «компетенція» та «компетентність». Проаналізовано важливість проведення оцінки персоналу та можливість використання моделей компетенцій на кожному з етапів життєвого циклу працівника.

Становлення ринкових відносин в Україні потребує глибокого вивчення нових теоретичних положень та розробки практичних підходів до управління діяльністю підприємницьких структур. Під час розробки організації управління підприємствами широко використовують функціональний та системний підходи, які дають змогу обґрунтувати функції та структуру органів управління. Але за останні десять років значно збільшився інтерес зі сторони роботодавців до виміру й прогнозування ефективності роботи співробітників, тому набувають популярності й нові підходи, які ввійшли до наукового обігу порівняно нещодавно. До таких відноситься компетентнісний підхід. Усі керівники шукають спосіб збільшення вартості людського капіталу своєї підприємницької структури.